

2341

מ ד י כ ת י ש ר א ל
ה כ נ ס ת

ש . ז .

פרוטוקול מס' 9/ג

מישיבת ועדת החינוך והתרבות שהתקיימה
ביום ג', ט"ו בטבת תשי"ח - 7.1.58
בשעה 11.10.

נוכחים:

ש . פרסיץ - היו"ר.	חברי הוועדה:
ד . חקטין	
פ . זואריץ	
ש . כפרי	
ח . מגורי-כהן	
ד . נצר	
י . סמילנסקי	
ד . צברץ	
י . קליבנוב	
ש . י . רוזנברג	
א . רזיאל-נאור	

מזמנים:

מ . אבידור - המנהל הכללי במשרד החינוך והתרבות.
י . שריד - המסנה למנהל הכללי במשרד החינוך והתרבות.
ה . ברט - מנהלת המחלקה לחינוך מיוחד במשרד החינוך והתרבות.

סדר-היום:

א . שונות.
ב . שאלות.
ג . פניית פרופסור מזר לחבר-הכנסת קליבנוב.
ד . מקצת על החינוך המיוחד.

== == == == == == == == == ==

היו"ר ש . פרסיץ: פותחת את הישיבה.

עלי להפנות את האמת לבכס, כי במקומו של חבר-הכנסת רפאל יכנס לוועדה חבר-הכנסת רוזנברג.

הרשו לי להעמיד בסדר-היום של הוועדה את בעיית הסטודנטים הישראלים בחוץ-לארץ. בעיה זו הועברה אלינו בזמנו על-ידי הכנסת.

7.1.1958

ש ו נ ו ת .

היו"ר ש. פרסיץ:

כבר מסרתי לכם על פניית המפרנ"ם הציבוריים ועל בקשתם להפגש אתנו. נדמה לי, כי הכל יסכימו שאעמיד שאלה זו בסדר-היום ואזמין את נציגיהם לישיבת הוועדה.

ב. שאלות:

ש. כפרי:

האם יש בתכנית הלימודים של החינוך היסודי או העל-יסודי לימוד האזרחות? האם ישנה הצעה מסויימת בקשר לכך? מהו חומר הלימודים ובמה אפשר כאן להסתייע? האם ישנם איזה שהם קווים מסויימים ללימוד הטלסון המקומי, מטרדי הממשלה? האם ישנו איזה שהוא נסיון כיצד להקנות ידיעה זו לתלמידים?

י. קליבנוב:

אף אני חשבת לי להציג שאלה זו ששאלה חברת-הכנסת כפרי.

כן הייתי מבקש לשמוע אינפורמציה על כנס המפקחים שהתקיים לפני זמן-מה בקשר לאופן ביצוע הקווים החדשים ללימוד התודעה הישראלית-יהודית.

א. דזיאל-נאור:

לפני זמן-מה העליתי את שאלת המצב במושב שדה דוד ומר שריד אמר שישב לשאלה זו. הייתי מבקשת לשמוע תשובה מלאה ומוסמכת בענין השתלשלות הדברים והמסקנות שמסרד החינוך והתרבות הגיע אליהן.

מהן הדרישות שמרכז הסדרות המורים מציג לארגוני הנסים בשאלת העזרה לגננות.

המנהל הכללי של המסרד הוציא חוזר אשר היו בו הנחיות למורים ומנהלים העוסקים בחיבור ספרי לימוד. לדעתי, ישנן שם מספר נקודות הטעונות הבהרה. לכן, הייתי מבקשת שנעמיד את את ענין החוזר הזה בסדר-היום של הוועדה.

אשר לתכנית הלימודים לבתי-הספר התיכוניים - נמסר לי, כי הוסיפו חומר רב באנגלית, מתמטיקה והיסטוריה, ובכתי-הספר התיכוניים דתיים - גם תלמוד. כן הרחיבו את חומר הלימודים עליו יהיה על תלמידי המחלקה השמינית להבחין. יוצא איפוא, כי על תלמידים נפל בבת אחת עומס רב והם חושבים שלא יוכלו לעמוד בבחינות.

האם לא היה יותר נכון להרחיב את מסגרת הלימודים שלבנים-שלבנים ולא להטיל את כל העומס על הכיתה השמינית?

ר. צברי:

כהמשך לדיון שהתקיים בשבוע שעבר על החינוך הגופני קראתי היום בעתון שבחולון קיים גן נאה ושמו גן רסקו. ילדי המקום השמידו את הגן ועל-ידי-כך אילצו את העירייה לסדר להם מיד מגרש משחקים, ורק עתה אפשר להתחיל ולסקס את הגן. אמנם לא יתכן, כי ילדים יטיגו את מבוקסם בדרך זו. אולם, מכאן צריך המסרד לראות שאולי יש לפנות לרשויות המקומיות על-מנת שתספלנה במגרסי משחקים לילדים.

7.1.1958

ט א ל ו ת

ד. צברי:

קראתי בעתונה של קצית שמונה על משאלתם של התוטבים. אחד התוטבים אומר, כי הילדים עוזבים את הלימודים ויוצאים לעבודה בקיבוצי הסביבה; ואחת מטאפויותיו היא שהילדים ימצאו בבית-החוסר וילמדו. יוצא איפוא, שכאן-אנו שוב חוזרים לענין עונות עבודה ולימודים בישובים המוקפים עבודה חקלאית. לכן קיימת הבעיה של התאמת הלימודים לעונות המתות של העבודה החקלאית, או שיש לסלוח קציני חינוך על-מנת שהילדים בכל זאת ילמדו.

בזמנו קיבלנו חוזר מהמנחל הכללי של המשרד על תוספת שעות לימודים לילדים חקוקים בישובי עולים. המורים מלמדים שעות נוספות ומקבלים בעד זה תשלום נוסף. אולם, חובר לי, כי שעות אלה אינן ניתנות לילדים בכיתות הנמוכות. לא ברור לי מדוע יש להבדיל בין ילדי הכיתות הנמוכות לבין ילדי הכיתות הגבוהות יותר. לדעתי, יש להוסיף כבר בכיתה א' שתי שעות לאחר חודש או חודשיים של לימודים, כאשר המורה רואה שהם מפגרים.

אשר לסטודנטים של האוניברסיטה בירושלים - החמירה עתה בעיית הסיכון לסטודנטים מקרב ילידי הארץ. עתה ניתנת זכות-בכורה לילדי העולים החדשים וילדי הארץ אינם יכולים לקבל סיכון. לדעתי, יש לעמוד על ענין זה.

היו"ר ש. פרסיץ:

קראנו בעתון על תוצאות בחינות הבגרות של שנת הלימודים 1956 ומתברר, כי במתמטיקה נכשלים כ-40% ובאנגלית - הרבה יותר, כמדומני שמצליחים רק כ-30%. לדעתי, יש לקבוע את היחס בין הנכשלים מקרב אלה הגומרים בתי-ספר רגילים לבין הנבחנים האכסטרניים, כי ישנם כאלה שאינם יכולים ללמוד באופן סדיר וכשלונות אלה גורמים לדיכוי רוח הצעירים. אבי מניחה שהמשרד נתן דעתו על כך והייתי רוצה לשמוע מהו חושב בענינים אלה, מה השינויים המוצעים על-מנת לשנות את המצב?

ישנו כאן חוזר מוזר הנדבר בסעיף 769 (א) על מסירת-ספרי לימוד לעריכה ללא כל הנחיות. רשימת ספרים זו מקיפה ידיעה רחבה מאד, אשר עד היום היתה מתבצעת על-ידי מו"לים פרטיים וציבוריים ואינני יודעת מה ראה המשרד צורך להלאים את כל הפעולה הזו? הן הביקורת על כל ספר לימוד היא בידו. מה היה הצורך לעשות זאת, ובעיקר, כאשר דברים אלה אינם ניתנים בחינם, אלא יש להטקיע בענין כספים רבים. מדוע עשה זאת המשרד, על יסוד מה ומה הכוונה בענינים אלה?

פ. זואריץ:

בעקבות דבריה של היושבת-ראש רציתי להעיר, כי קיימים שני בתי-ספר, סטרניחובסקי ובר-אילן. שני אלה הם בתי-ספר תיכוניים. בית-ספר סטרניחובסקי העמיד לתלמידיו מורה פרטי לאנגלית על חשבוננו ומסום כך עברו התלמידים את הבחינה באנגלית ובית-הספר בר-אילן לא יכול היה לקחת מורה פרטי ותלמידיו לא עמדו בבחינות באנגלית.

ג. פניית פרופסור מזר לחבר-הכנסת קליינרוב:

י. קליינרוב:

לפני שבועיים-פנה אלי נשיא האוניברסיטה, הפרופסור מזר, בבקשה טאעמיד לדיון באותם המקומות טאפטר להעמיד לדיון בכנסת את מצבה הכספי הקשה של האוניברסיטה.

ועדת החינוך והתרבות
7.1.1958
פניית פרופסור מזר
לחבר-הכנסת קליבנוב.

י. קליבנוב:

פרופסור מזר טוען, כי-התקציב שהוקצב
לאוניברסיטה לשנת הכספים 1357/8 בסכום של 1,600,000 ל"י אינו עולה על
התקציב שהוקצב לה בשנה שעברה, למרות שגדלו צרכי האוניברסיטה
ומספר תלמידיה גדל, אף חלה התפתחות במחלקותיה.

באספת חבר הנאמנים שהתקיימה באביב 1957
חושבת האוניברסיטה שעם פל ההכנסות הרגילות שיש לה ואלה שהיא מקווה
לקבל מתרומות בחוץ-לארץ, יחסר לה בשנת הכספים 1957/8 סכום של
5,000,000 ל"י, כלומר, גרעונה יסתכם בסכום זה.

לפני מונה מכתב מהאוניברסיטה שנשלח לפני
שנה וחצי לשר החינוך והתרבות.

(קורא את המכתב).

מוכן מצדו, כי האוניברסיטה אינה יכולה
לעמוד בגרעון כזה ופנתה לשר החינוך והתרבות ולחברי-הממשלה אחרים
בבקשה לתקציב לה הקצבה ניכרת לפחות בסך של 1,500,000 ל"י לכיסוי
הגדלת התקציב של שנת הכספים הנוכחית. האוניברסיטה מבקשת עתה את
עזרתו בכך שתקציב הממשלה לשנה החדשה תוגדל ההקצבה במידה ניכרת.

באותו מצב-בערך נמצא הסכניון בחיפה. אין
בידי כרגע המספרים של הסכניון. אולם, אני מניח שפניה דומה תתקבל גם
מהסכניון.

מה אנו יכולים לעשות בנידון זה? לא מצאתי
כל הקצבה לאוניברסיטה בתקציב הנוסף שבו דנה-עתה ועדת הכספים. אולם,
שמעתי ששר האוצר, באמצעות שר החינוך והתרבות, הציע לאוניברסיטה הקצבה,
כלומר, מקדמה על חשבון שנת הכספים הבאה. פרופסור מזר מתנגד מאד
לדרך זו של סידור הדברים ואומר, כי אין כל תועלת בכך. לפי דבריו
של פרופסור מזר האומר שכלו כל הקיצים והם אינם יכולים לקבל אסראי
בסכום של 5,000,000 ל"י ואין מוסדות כספיים היכולים לממן סכומים
כאלה. כן מדגיש פרופסור מזר, כי לתקציב הפיתוח לבנינים החדשים המוקמים
עתה באוניברסיטה לא מקציבה הממשלה כל הקצבה. לכן, הוא מבקש מאתנו
עזרה בכל צורה שאנו נמצא לנכון הן על-ידי פניה למשרד החינוך
והתרבות ובאמצעותו למשרד האוצר, או בשעת הדיונים בתקציב בכנסת. לדעתי,
יש לדון בעניין זה ובהקדם.

היו"ר ז. פרסיץ:
מבלי לקבוע עמדתו לעצם העניין ברצוני להוסיף,
פניתי לחבר-הכנסת גורי ושאלתי על הנעשה בטשח

זה בוועדת הכספים מפני-טעמי שאנו מכירים את פרופסור מזר הוא פונה לוועדת
החינוך והתרבות כאשר כלר כבר כל הקיצים. מחבר-הכנסת גורי נודע לי, כי
אכן היו כבר פניות ודיונים בעניין זה, אף היה כבר אולטימטום ובאו לידי
פטרה עם האוניברסיטה ועל דעתם הוסכם שאמנם בתקציב הנוסף הזה לא
יגדילו את ההשתתפות ולא יכניסו לכאן את האוניברסיטה כאחד הסעיפים.
אבל יגדילו את התקציב לאוניברסיטה מאפריל 1958 בסכום מתקבל על הדעת
שעוד יוחלט עליו, אטר על-כל-פנים יוכל לספק את האוניברסיטה. סידור
זה יתבצע בשנת התקציב הבאה, על חשבון הגדלה זו יקדים האוצר ויתן
לאוניברסיטה כספים מסויימים. זאת שמעתי וזאת ראיתי צורך למסור לוועדה,
מבלי להכנס לעצם הגעיה שהיא מובנת מאד, ואשר בחלקה נגעת בה כשסידרתי

7.1.1958

פניית פרופסור מזר לחבר-
הכנסת קליבנוב.

היו"ר ש. פרסיץ:

באוניברסיטה. לי נראה, כי בבעיה אקוטית זו לא נוכל לעשות יותר מאשר
עשתה האוניברסיטה עצמה. אולי בקשר עם הדיונים בתקציב יהיה עלינו לקבל
אינפורמציה ברורה ממשרד החינוך והתרבות ומהאוניברסיטה, כדי לקבוע את
עמדתנו לחבא.

אולם, בתודמנות זו הייתי רוצה לשאול מה
גורל החוק להשכלה גבוהה, והאם יבוא אי-פעם הסדר בבעיה כאזנה זוף

י. ש. רוזנברג:

ברצוני להוסיף על דברי היושבת-ראש, זוכר
אני את הדיונים בוועדת הכספים כאשר ענין
זה הובא בפניה. הבנתי, כי האוניברסיטה הסכימה להצעת שר-האוצר שצוד
השנה ייעשה הסדר שהאוניברסיטה תוכל לקבל סכומים מסויימים, אם באמצעות
הרזרבה הכללית, או בדרך של מפרע. על-כל-פנים היא תקבל סכום נוסף
ובדרך זו תוכל להגיע למטרה שהיא רוצה.

אולם, בתודמנות זו ברצוני לבקש את ועדת
החינוך והתרבות לטפל בבעיית אוניברסיטה בר-אילן שלא באה על פתרונה.
אני חבר ועדת הנאמנים שלה ומבקש לטפל בבעיה של אוניברסיטה זו המתקיימת
ועובדת בכוחות פילנתרופיים, לדעתי, יש לעודד יזמה אינדיבידואלית
המקימה עוד בית-ספר גבוה שיס בו צורך כה רב.

כן מבקש אני, כי הוועדה תדון בכל בעיית
ההשכלה הגבוהה ודרסת הרחבה ומשרד החינוך והתרבות מתעלם מהבעיה ורוצה
לצמצם את ההשכלה הגבוהה בצורה קטלנית.

ד. נצר:

אינני חברה בחבר נאמנים של איזה שהוא
מוסד להשכלה גבוהה. אולם, לפני מספר
שבועות שאלתי לגורלו של החוק למוסדות שכלה גבוהה וקיבלתי תשובה שהחוק
הונח כבר על שולחן הממשלה.

אשר לאינפורמציות חסונות - הרי לדעתי,
אם לא יציע החוק למוסדות ההשכלה הגבוהה נעמיד ענין זה בסדר-היום.

אני מקבלת את דברי חברת-הכנסת פרסיץ.
נוסף לכך, הן היה דין-וחשבון של הוועדה למוסדות השכלה גבוהה וברור,
כי אנו חייבים לראות את הבעיה מבחינה ציבורית מבלע להיות נאמני מוסד
זה או אחר ולראות מניין נובעים הגרעונות הללו.

מ. אבידור:

אינני נכנס עתה לבעיית ההשכלה הגבוהה כולה.
אולם, אשר לתקציב האוניברסיטה, הסכנון
ומכון ויצמן - הרי במשך שלוש השנים האחרונות שנה-שנה באמצע שנת
הכספים שהיא ראשית שנת הלימודים במוסדות הללו מקציבים סכומים נוספים,
כלומר, עושים זאת באוקטובר לאור הגידול במספרים ותוספת תיוקר. לפני
4 שנים, לפני 3 שנים ולפני שנתיים ניתן תקציב נוסף למוסדות הללו.
גם השנה ביקשה זאת האוניברסיטה ולאחר מסא-ומתן שבו הוזכרו ההצעות שנאמרו
כאן התברר שדבר זה הוא בלתי אפשרי. היה זה ערב נסיעתו של פרופסור מזר
לחוץ-לארץ. אני הוסכם שתחול הגדלה לטלושת המוסדות הללו בשנת הכספים
הבאה. הגדלה זו מביאה בחשבון גם את ההגדלה בתקציב שחלה בשנת הכספים
הזו. המוסדות הללו קבלו מקדמה על חשבון התקציב של השנה

ועדת החינוך והתרבות
7.1.1958
טניית פרופסור מור
לחבר-הכנסת קליבנוב.

מ. אבידור:
הבאח, דבר זה הוא חוקי, כי למוסדות אלה ישנה אפשרות לעסוק סרנסאקציות
בנקאיות, על-כל-פנים הם הסכימו לכך.

אשר לאוניברסיטה בר-אילן - אף פעם לא היתה
פניה מצידה למשרד החינוך והתרבות. פרופסור חורגין המנוח אמר, כי הוא
לא ביקש ולא יבקש הקצבה מהממשלה.

אשר להצעת החוק למוסדות חסכלה גבוהה -
הממשלה דנה בחוק זה לפני שבועיים וחצי והעבירה את החוק לוועדת הסרנים
לעניני תחיקה.

ד. סקירה על החינוך המיוחד:

ה. ברט:
למעשה ראיתי, כי רק פעם אחת מסרתי כאן
בוועדה דין-וחשבון על החינוך המיוחד. אמנם
מסרתי בהזדמנויות שונות דין-וחשבון בסאלת העיוורים, אבל לא על החינוך
המיוחד בכללו, פרט במרץ 1951, היינו, לפני 7 שנים בערך, כלומר,
שלושת רבעי שנה לאחר שהוקם המדור לחינוך המיוחד במשרד החינוך והתרבות.

ברור, כי בשנים אלה חל שינוי גדול מאד
במצבו של החינוך המיוחד. לפניכם רשימות על התפתחות החינוך המיוחד
ומצבו כיום.

בשנת תשי"ז נפתח המדור לחינוך מיוחד ומספר
זה של 1534 תלמידים מראה על הקיים לפני כל פעולה מארגנת מצד הממשלה.
גם הגידול שחל כביכול בשנת תשי"א אינו המספר-האמיתי, אלא אוסף יותר
מדויק של ידיעות ורשימת הדברים שהיו קיימים, כי בשנת עבודתנו
הראשונה לא ניגש להרחבת הרשת, או רק בהיקף מצומצם נעטה הדבר. הגידול
האמיתי מתחיל בשנת תשי"ב. משנת תשי"ג לתשי"ד אין עליה הנראית,
כביכול, ירידה. אין זו ירידה, כי משנת תשי"א ועד תשי"ג נרשמו כיו
גם תלמידי מוסדות משרד הסעד ועליית הנוער. משנת תשי"ד מופיעים
ברשימה רק תלמידי משרד החינוך והתרבות, היינו, ישנה כאן עליה שהיא
למעשה, גדולה יותר מזו הנראית לעין בהתאם למספרים חללו. מספר הילדים
במוסדות עליית הנוער ומשרד הסעד אינו רב. במוסדות המיוחדים של עליית
הנוער ישנם כ-200 ילדים, ובמוסדות המיוחדים של משרד הסעד - 600
ילדים. יוצא איפוא, כדי לקבל תמונה מקיפה על החינוך המיוחד במדינה,
ולא רק על אותו מספר הילדים המצוי במוסדות משרד החינוך והתרבות, יש
להוסיף עוד כ-800 ילד. כלומר, נגיע בסך-הכל ל-9500 ילד.

אנו חישבנו את המספרים באופן כללי לגבי
אותם המוסדות העומדים באופן ישיר תחת פיקוחנו. הילדים האימבציליים
הנמצאים במוסדות משרד הסעד אינם מופיעים כאן, כי אלה הנמצאים שם
אינם ניתנים כלל לחינוך. אלה שאני מסרתי עליהם הם "אדיומאבל".

בשנת תשי"א הגיע מספר הילדים הנמצאים
במוסדות לחינוך מיוחד ל-2790 ילד שהם אחד ושליש האחוז מאוכלוסיית
בתי-הספר. לעומת זאת, בשנת תשי"ח הגיע מספר הילדים ל-8600 המהווים
בערך 2% מאוכלוסיית בתי-הספר. מכאן, הגידול הוא כ-5000 ילד בערך
משנת תשי"ז ועד שנת תשי"ח והגידול האחוזי מהווה שני שלישי אחוז. דבר

7.1.1958

סקירה על החינוך המיוחד.

ה. ברט:

זה הוא מובן, כי בינתיים גדלה אוכלוסיית הארץ ויחד אתה אוכלוסיית בתי-הספר, אבל לא באותו הקצב כמו שגדל החינוך המיוחד. כלומר, החינוך המיוחד גלל בצעדים קצת מהירים יותר מגידול האוכלוסייה. החינוך המיוחד גדל מאחוז וסליט האחוז לסני אחוזים. אם להשוות אחוז זה לאחוז המקובל בארצות אחרות, הרי אנו מפגרים עוד רבות. המספרים הללו אף פעם אינם יכולים להיות מדויקים בהחלט. אולם, מניחים שיטנם 5%-7% ילדים החורגים מהמסגרת הרגילה וזקוקים לחינוך המיוחד; ו-3%-5% מהילדים הזקוקים לטיפול נוסף. יוצא איפוא, כי אם מניחים שאחוז הילדים החורגים מהמסגרת בארצות שונות מגיע ל-5-7%, הרי אנו טרם הגענו למחצית האחוז הדרוש. כמובן שאין להניח, כי בישראל סונה המצב מזה שקיים בארצות מתקדמות אחרות. אולם, כיון שבדבר הארצות בעולם אין סטטיסטיקה מדויקת עדיין, הרי לא כל סכן אצלנו אין לדבר על סטטיסטיקה מדויקת. וזאת, לא רק מפני שאין לנו עדיין המבטרים לבדיקות ולעריכת סקר, אלא, ובעיקר, מפני שאין לנו עדיין אפשרות לקבוע מהו פיגור שכלי, כי סונה הדבר לגבי העולים החדשים טבאו מארצות המזרח ונמצאו בסביבה תרבותית ירודה.

אשר לסוגי הילדים הנמצאים במוסדות שלנו יכולים אתם לראות זאת לפי הרשימה: מפגרים, מפגרים בינוניים, דביליים, אימבציליים, עזובים, מופרעים, חרשים ואילמים. מפגרים - הכוונה לילדים דביליים, אשר אפשר לקבוע לפי אמצעי הנדיקה שיש לנו שמנת סכלם מגיעה ל-50%-75%. ברור, כי אין זאת אומרת שהגבולות קבועים, ואין זאת אומרת שבמסך הזמן לא יתברר שהפיגור איננו קונסטיוציונאלי, אלא פיגור חברתי, או פיגור המוטפע על-ידי גורמים אמוציונאליים. אבל זוהי ההגדרה המקובלת אצלנו.

אימבציליים - כאן אינם נכללים אימבציליים נמוכים ואידיוטים הזקוקים לטיפול מוסדי. כאן הכוונה לילדים הנכללים בכיתות קטנות, ולרוב-תוך עבודה מסותפת עם המחלקה לעבודה סוציאלית של אותו מקום. כלומר, הם נמצאים בטיפול במסך כל היום וחוזרים בטעות אחרי-הצהרים לבתיהם.

עזובים - קשה לקבוע מה פירוט עזובים, האם זוהי העזובה המביאה לעבריינות, או יותר נכון להגיד, אם לילד היה מזל להתפט בעבירה מסוימת ועל-ידי-כך הוא יובא לטיפול אינדיבידואלי יותר ואז אין הוא כבר מופיע אצלנו. הכוונה כאן לילדים שאנו חושבים, כי באמצעות העזובה סודרו בבתי-ספר כאלה, כמו, בית-הספר הכל-יומי בבאר-שבע. ילדים כאלה שנלקחו מהרחוב והורחקו מהספעות הסביבה למשך כל שעות היום. יטנם עוד בתי-ספר כאלה, כמו, בית-ספר מעבר בחיפה, בית-הספר בנתניה, המוסדות בפרדס-חנה והמוסד של בני-ברית בירושלים. לדעת, יש לסיים את העזובים והמופרעים בקטיגוריה אחת - דבר זה יקל בהרבה על הבנת הדברים מפני שקטן הוא הגבול בין העזובים והמופרעים, אבל אני פשוט קובעת כאן עובדה בזה שהילדים הללו נתפסו כבר, כן היה נכון לצרף יחד את הילדים החרשים, אילמים, עיוורים וכל החולים האחרים כמו, נגועי שיתוק ילדים, חולי לנ ושונים. כלומר, כל הנפגעים מבחינה פיזית.

ברור, כי המספר הגדול ביותר הוא של המפגרים הדביליים. ושוב, כאשר אנו מדברים על מופרעים, הרי כמעט אין ילד מפגור שאין לו הפרעה נפשית. אבל אנו בכוונה מבדילים כאן בין מופרעים בעלי מנה שכלית נורמאלית ומפגרים שהם לרוב גם מופרעים. למעשה, המדובר הוא ב-272 כיתות ב-40 בתי-ספר מיוחדים; 154 כיתות במסגרת 90 בתי-ספר יסודיים הן כמעט כולן מיועדות לילדים מפגרים וביניהם מופרעים רבים.

ה. ברטן

דבר-אחר הוא כאשר אנו מדברים על 39 כיתות מיוחדות ב-13 מוסדות עם פנימיות, הרי המוסדות עם פנימיות לרוב אינם מיועדים לילדים מפגרים, אלא לילדים הגורמים קשיים בחינוך ואינם מסתגלים לכיתה הרגילה. כן יש לנו 15 כיתות ב-6 בתי-חולים. שם מבקרת מורה על חשבון המחלקה הסוציאלית. אנו רואים תועלת רבה בעבודה זו במסגרתנו.

לא חכנסנו לכאן את ההישג היפה של שלוש השנים האחרונות של הוראה באמצעות חטלפון לילדים הנמצאים בבתי-החם. כיום לומדים 3 ילדים באמצעות מכשיר זה ומכשיר רביעי עומד לחנתן לילד נוסף. כן הובטחו לנו מאריקה מכשירים נוספים בתורת מתנה.

כזוהי התמונה לגבי הילדים הנמצאים מבתי-

ספר ובכיתות לחינוך מיוחד.

מסרתנו בחינוך המיוחד היא כמובן המטרה הכללית:

להכין את הילד לתפקידו בחיים, לחיים יעילים, לעזרה לזולת, להיות אדם השמח בחלקו היכול לחיות חיים מלאים עד כמה שהדבר ניתן לו.

אולם, כיצד יבוצע דבר זה? זוהי שאלה אינדיבידואלית לרוב. כמובן שמטרה נשארת תמיד - טובת הילד. אבל אנו צריכים לרוב, ובמקרים רבים מאד להגיע לידי פשרה מסויימת, לפי התנאים הטכניים החיצוניים הניתנים לנו. לכן, כשאנו כאן בארץ מחליטים על פתיחת בית-ספר, ואם אין אפשרות לפתוח בית-ספר, אזי על פתיחת כיתות מיוחדות בבית-הספר לילדים החורגים מהמסגרת; ורק במקרים יוצאים מהכלל אנו מחליטים על סידור ילדים במוסד. ברור שהכוונה הראשונה היא טובת הילד.

כאשר מתעוררת השאלה אם יש לנהוג כאן בדרך של אינטגרציה בחיים שלמים, בחברת ילדים בני אותו גיל, או סגרגאציה מיוחדת, הרי לרוב הפתרון נשאר קטן לתנאים שלנו. אולם, אנו עוד נשנה לשאלת האינטגרציה עד כמה הדבר רצוי. קל יותר להגיע לאינטגרציה לגבי ילדים נגועים קטח מאשר לגבי ילדים בעלי נגע קל. לילדים בעלי מום גופני קל יותר להגיע לאינטגרציה ובקלות יתר נוכל להביא את חבר המורים, את המנהלים, אנשי חינוך, ילדים וחברים וציבור ההורים להבנת צרכי הילד בעל המום הגופני מאשר להבנת צרכי ילד מפגור.

אשר לילדים חרשים, או כבדי שמיעה, אני מקווה שבעוד מספר שנים נוכל להגיע לידי כך שחלק גדול מהם ילמדו באין מפריע בבתי-ספר רגילים. דבר זה קטן בהרבה בהתקדמות הטכנית ובהמצאו ובמציאות מכשירי עזר ומכשירי שמיעה לילד האינדיבידואלי והוראת הילד האינדיבידואלי את קריאת השפת-ים והדיבור, גם כאשר הוא חרש. כן אנו מתקדמים בהכנסת ילדים עיוורים לבתי-ספר רגילים. ברור, כאשר הילד נמצא בביתו שהוא טביבה תרבותית וחברתית ירודה, הוא יהיה זקוק לסביבה מיוחדת בשנות חייו הראשונות. אבל ילד עיוור גדול יותר יוכל באופן כללי להקלט בבית-ספר רגיל ללא קשיים, ובעיקר, אם ציבור המורים המחנכים וההורים יהיו מחונכים ומחוננים בגישה נכונה, הם יעזרו לילד.

בדרך זו הגענו בשנים האחרונות לידי כך שכיום לומדים 10 ילדים עיוורים בבתי-ספר תיכוניים רגילים. עתה יש בדעתנו לפתוח כיתה בראיל לילדים עיוורים במסגרת בית-ספר רגיל בחשתת-פזת של הכיתות האחרות. בחיפה אנו דנים עתה על הכנסת שני ילדים עיוורים לבתי-ספר רגילים; כן הדבר גם בתל-אביב.

ה. ברט:

חיפשונו ומצאנו עתה הודות לסקר שהעברנו בקיץ בקרב ילדי המיעוטים. כ-13 ילדים נקלטו בבתי-ספר ערבליים-רגילים. עתה אנו מחפשים מורה מתאים שילמד את הילדים את קריאת בראיל, ספגי שברור, כי הסתתפותם בלימודים מסתגרת באמצעות השמיעה.

אולם, להטאיר ילדים מפגרים בתנאים שלנו בבתי-ספר רגילים, פירוטו של דבר - קיפוח, ואולי לכל ימי חייהם, כי ילדים מפגרים שלא יקבלו את העזרה הדרושה במידה מספקת במסגרת כיתה רגילה - כמובן שבכיתה רגילה רב מספר התלמידים ואין המורה יכול להת את העזרה הדרושה. אזי יתנונו הילדים ויוצאו החוצה. כדי לאפשר לילדים מפגרים להמצא במסגרת כיתה רגילה דרושה שיטה אחרת בהוראה, כמו, כיתות קטנות יותר והכשרה טובה של המורים. יתכן ויגיע היום שנוכל לוותר יותר-ויותר על העקרון הסרגאטיבי.

אשר לילדים חוליים - אין חילוקי דעות שכל זמן שהם זקוקים לטיפול בבית-חולים הם צריכים לקבל את חינוכם בבית-חולים או בבתי-הספר. ילד נגוע מבחינה פיזית הנמצא בסביבה רגילה צריך להשתתף בלימודים הרגילים. הכוונה כאן לילדים חוליים לב. אם הדופא יושה להם ללכת לבית-הספר עליהם להשתתף בבית-ספר רגיל. אשר לילדים נגועי שיתוק ילדים - כאן יש להזכר, כי אם הילדים צעירים מאד הם מתקשים ללמוד בבית-ספר רגיל, ורק אם תינתן להם העזרה הדרושה והרחבה יוכל הדבר להיות מוצא לפועל. בתל-אביב קיים בית-ספר קטן לילדים נגועי שיתוק ילדים. כאן יש להתבונן בסני הנסיונות הללו; מצד אחד ילדים נגועי שיתוק ילדים נקלטים בבתי-ספר רגילים בהצלחה, ומן הצד האחר - בית-הספר הקטן הזה בתל-אביב.

הכיתות המיוחדות קטנות יותר מהכיתות הרגילות. התקן לכיתות מיוחדות קובע שבכיתה של ילדים דביליים יהיו לא יותר מ-20 תלמידים; בכיתה של ילדים אימבציליים - לא יותר מאשר 10 ילדים; בכיתה של ילדים חרשים-אילמים - הממוצע הוא 8 ילדים בכיתה. תתכנה גם כיתות גדולות יותר, אבל לא יותר מאשר 10-12 ילדים בכיתה; בכיתות ילדים מופרעים באופן כללי - 12-15 ילדים בכיתה; ילדים בבתי-חולים - לפי התנאים הטכניים ולפי מספר הילדים הנמצאים שם.

כדי להעביר ילד מבית-ספר רגיל לבית-ספר מיוחד דרושה, למעשה, חוות דעת משולטת; חוות דעת פדגוגית, חוות דעת רפואית ושל העובדת הסוציאלית וחוות דעת של תוצאות הבדיקות הפסיכולוגיות. יוצא איפוא, כי אחד מעמודי התווך של עבודתנו היא העבודה הפסיכולוגית. ראיתם שהגידול במספר התלמידים הוא 1000 תלמידים בממוצע לשנה; ובמשך 7 שנים גדלה חרסת מ-1500 תלמידים ל-8500. כלומר, כדי להעביר כל שנה 1000 ילדים מהחינוך הרגיל לחינוך המיוחד דרושות לפחות כ-5000 בדיקות בשנה, כי יש לחשוב שעל כל 5 ילדים שנבדקו נקבע שאחד יש להעביר לחינוך המיוחד. העברת ילד מבית-ספר רגיל לבית-ספר מיוחד דורש את הביסוס הזה באופן אובייקטיבי; כי יש והורדים אינם מסכימים להעביר את הילד לחינוך המיוחד, או יכולה להיות התנגדות לכך מטעם בית-הספר הרגיל, או מטעם בית-הספר המיוחד; כן יכולה להיות טענה כזו מצד משרד החינוך והתרבות, או מטעם משרד האוצר שאם אין ביסוס ליגאלי מספיק אין להעביר את הילד מבית-הספר הרגיל לבית-ספר מיוחד, מפני שכיתה מיוחדת עולה הרבה יותר מכיתה רגילה.

בחינוך המיוחד עובדת מפקחת פסיכולוגית אחת בחצי משרד. בהור, כי לא-היא זו שמעבירה את המדיקות הפסיכולוגיות, אלא היא מטפלת בארגון הבדיקות, ומטנה לשנה מוצא הדבר לפועל

ה. ברט:

יותר-יותר על-ידי הרשויות המקומיות, או שעליהם לדאוג לפתיחת תחנות פסיכולוגיות.

תחנה פסיכולוגית דורשת יותר מאשר בדיקות פסיכולוגיות ובדיקות שכל. תחנה פסיכולוגית מלאה מיועדת להעברת הבדיקות הפסיכולוגיות, ליעוץ ולטיפול ויעוץ פסיכו-סכני. למסרתנו אנו מספיקים את התחנה מעשה בטוה הראשונה בדיקות שכל, ובמקרה של צורך אם יתגלו סטיות אמוציונאליות שהוברר, כי הן פחות או יותר רציניות - גם יעוץ פסיכיאטרי, ובהתאם לצורך, גם טיפול. עד עתה אנו מסתפקים אם התחנה ממלאת את תפקיד הבדיקות והיעוץ. הטיפול אינו מתפקידנו. היעץ הוא מתפקידנו במידה שהוא חינוכי ולא רפואי. הטיפול בתחנות טונות בירושלים הוא לילדי בתי-הספר - תחנה אחת מטעם משרד הסעד ואחת מטעם הדסה - וכן לילדים מעל לגיל בית-הספר ולילדים צעירים. בדרך כלל, מוסיפות הרשויות המקומיות הגדולות לתחנה הפסיכולוגית גם את הטיפול בתחנות פסיכולוגיות מלאות קיימות בתל-אביב, חיפה פחות או יותר, מלאה, נתניה, התחלה ישנה ברמת-גן. אולם, בדיקות מועברות גם במקומות אחרים, אשר אחר-כך מתפתחת מהן תחנה מלאה, כמו, בבאר-שבע, רחובות וגבעתיים.

הפסיכולוגים עובדים מטעם הרשות המקומית, אבל הם עומדים תחת פיקוחנו; כאשר אין לרשות המקומית תחנה ופסיכולוגים, אנו שולחים על חשבון הרשות המקומית פסיכולוג או עובד פסיכולוג; אם עדיין במקום רשות מקומית או מועצה אזורית, כלומר, בתי-הספר במקום הם מוחזקים עדיין - אנו שולחים פסיכולוגים על חשבוננו המעבידים את הבדיקות והתוצאות מועברות אלינו לאישור למפקחת. כפי שהנכם רואים זוהי עבודה ענפה מאד המתפתחת ומתרחבת מאד, ואין כוחותינו יכולים לספק את המינימום. מכל מקום, ענין הבדיקות והפיקוח הוא מתפקיד המפקחת הפסיכולוגית.

המפקחת צריכה לעשות לפחות באותה מידה גם עבודת מחקר המהווה את הבסיס לעבודה הפסיכולוגית; כמו, עיבוד מבחנים ותיאום המבחנים הנהוגים בארצות אחרות לתנאים שלנו, לקונסטרוציה המנטאלית של הילדים שלנו; מחקרים על הקטיים המיוחדים שלנו, כדי לקבוע את טטאוס האינטליגנציה של הישוב שלנו בהשוואה לתכניות הלימודים בבתי-ספר רגילים, להישגי הלימודים ולדרישות הלימודים בבתי-הספר הרגילים, ועד כמה סטיות הילד הן אבסולוטיות או יחסיות לציבור שלנו; כן, מהם ההישגים האפשריים ברמת אינטליגנציה מיוחדת בהשוואה לבתי-הספר הכלליים; בירור המושג פיגור על יסוד מחקרים אלה ובאופן כזה לקבוע את ההבדלים בין פיגור אמיתי, קונסטרוציונאלי, או פיגור מדומה הבא כתוצאה מהשפעות נגזרמים נפשיים אחרים; או גזרמים תרבותיים אחרים שעליהם דיברנו בקטר עם תיאום המבחנים. למשל, נהגנו בפסך שנים להשתמש בדקסלר - זהו סט לילדים המקובל מאד בארצות-הברית. אולם, נתברר לנו דווקא בשנתיים האחרונות, כי בחלק הביצועי אין הילדים שלנו טולטים במידה מספקת בשפה - דבר המקשה על חלק זה של הטסט. הילדים שלנו בעיקר עולי ארצות המזרח ביגשים באופן אחר לחלק הביצועי; או למשל, צוליים מארצות המזרח אינם רגילים לחשתכל בתמונות ובהשלמת תמונות - דבר שהוא חלק מהטסט הביצועי ואינו ניתן בקלות לעולים מארצות המזרח; או למשל, התפישה ההנדסית והרכב צורות מפורטים המהווים את הצורה בכללה - דבר זה נתקל בקושי מסוים. גם העובדה שהילד מארצות המזרח אינו רגיל לשחק מעכבת בהרכבה את הטימוש בחלק הביצועי של הטסט. לכן, עובד עתה בחלק הביצועי טסט שהפסיכולוגית שלנו חרכיבה. מכאן אתם יכולים לראות מה רחבה עבודת המחקר הדרושה, כדי לעבוד עבודה פסיכולוגית יעילה היכולה לעמוד בפני הביקורת המדעית.

ה. ברט:

עתה אנו מגיעים לעבודה החינוכית גופה. עד עתה עמדתנו על המספרים, ארגון העבודה וההכנות לעבודה על-ידי עבודת הפסיכולוגים, וכאן, לא רק שהתקדמנו לגבי המספרים, אלא לפחות באותה מידה גם בהכנת הציבור. אם בשנים הראשונות לעבודתנו צריך היה לנסוע ממקום למקום ולהסביר לרשויות המקומיות, במחלקות לחינוך שלהן ולמנהלים את הגישה לחינוך מיוחד ואת הצורך בחינוך זה, הרי כיום איננו צריכים לפנות לשום מקום, אלא פניות כה רבות מופנות אלינו מהמקומות השונים שאיננו יכולים לספק את כולן.

אמרת כבר באופן כללי, כי אנו שואפים לפתוח בתי-ספר מיוחדים במקומות הקטנים. אנו עושים זאת לפי דריסת מחלקת החינוך של המקום, המועצה המקומית או המנהלים. לאחר בדיקות אלה אנו מרכיבים כיתה אחת, אשר לרוב לאחר שנה או שנתיים מתפתחת לבית-ספר קטן, ולפעמים גדול יותר. בתי-ספר אלה דורשים סידור סכני, שיכון וריהוט טוב לפחות כמו בית-ספר רגיל - גם בעניין זה חל שינוי גדול, כי אם בשנים הראשונות נתנו לכיתה המיוחדת פינה נדחת שלא היתה מתאימה לכיתה רגילה, ובוודאי שמורה רגיל לא-היה מסכים להכנס אליה, הרי עתה במספר מקומות מוקמים מכנים מיוחדים, ויש כאלה החושבים שלילדים אלה אף דרושים מכשירים מיוחדים ומכשירי עזר נוספים.

במיוחד אני רוצה לציין את ההתקדמות הגדולה שחלה בבאר-שבע, אם כי אין זה אומר שבמקומות אחרים לא חלה התקדמות יפה מאד, ובעיקר, בחשוואה לערים הגדולות המפגרות אחרי הערים הקטנות באופן יחסי.

ילדים מיוחדים מכל הסוגים צריכים היום להמצא בתי-ספר כל-יומיים. העובדה שברוב בתי-הספר או ילדי הכיתות המיוחדות צריכים להשלח בצהרים לבתי-הספר מאד על יעילות החינוך. אמנם, פתחנו ב-39 בתי-ספר 52 קבוצות מועדוניות המסמנות אמצעי עזר. אבל אינן יכולות למלא את מקום בית-הספר המיוחד הכל-יומי. כמו-כן, בית-הספר המיוחד יכול למלא את תפקידו אם אין הוא מכסיר את הילד לחיים, והמדובר כאן הוא גם בילד המפגז וגם בילד בעל-מום, או כל ילד אחר המתקשה מאיזו שהיא בחינה בלימודיו ובחשתגלותו לחיים, אם מטעם קיפוח כללי או קיפוח גופני, הרי הוא זקוק יותר מכל ילד אחר להכשרה מתאימה בחיים.

לימוד המלאכה בבתי-ספר מיוחדים דורש הרחבה, ולא רק הרחבה ניכרת, אלא הרחבה במידה כזו שכל ילד יוכל לקבל בבית-הספר ובשנים הראשונות לאחר גמר בית-הספר היסודי הכשרה מלאה לחיים. כלומר, אנו צריכים לתת לילד את האפשרות לדעת לעבוד, את ההכשרה הפורמאלית, ההכשרה המנועלית, את היכולת לחשתמש ביד, את היכולת להתמצא בתנאים שונים, את היכולת, למשל, לגבי-העיוורים, לעבוד לאו דווקא במקצוע מיוחד, אלא להתמצא בחדר מלאכה, לדעת מהי מכונה, כיצד עובדים בחברה, כיצד לתת לילד את ההכשרה להתנהגות מתאימה - זהו דבר חשוב מאד - מכל הבחינות בחיי חברה, בחיי פרנסה ובחיי עבודה.

ניגשנו בשנה שעברה למעקב ראשון אחרי גומרי בתי-הספר המיוחדים. המעקב בוצע בתנאים קשים ובזמן קצר מאד, ואף לא הביא עדיין לתוצאות שאפשר להסתמך עליהן, כי יש לנו רק מספר תלמידים מועטים שגמרו בתי-הספר מיוחדים. במסך 7 השנים הללו של קיום המדור לחינוך מיוחד אין עדיין מחזור, פרט, לבית-הספר הקיים בתל-אביב עוד מלפני קום המדינה, 2-3 בתי-ספר בחיפה ובית-ספר אחד בירושלים. אשה לגומרי בתי-הספר המיוחדים לפני קום המדינה, הרי הסטאטיסטיקה מראת שיש קשר מספיק עם גומרי בתי-הספר המיוחדים. אבל אנו חושבים שבמשך

7.1.1958

סקירה על החינוך המיוחד.

ברט:

הטנה נוכח לגשת לעקב יותר רצוי. תוצאות המעקב הקודם אינן יכולות ללמד לקח מספיק על יעילות בתי-הספר המיוחדים ועל שיטת עבודתנו ומה יש ללמוד ממנה.

על העבודה החינוכית שלנו ישנה מפקחת בסדרה שלמה. אחת בחצי סדרה ואחת בסניף-סליט סדרה. כלומר, מפקחת אחת מפקחת על שלוש מאות כיתות בערך המפוזרות מאוד, מאוד, לפעמים, אלה הם בתי-ספר קטנים מאוד, הוא אפילו רק כיתה אחת במקומות נידחים טובים.

סוגי הילדים הם טובים על כל בעיות החינוך המיוחד. אצלנו אין בתי-ספר שלמים לא מציעה המפקחת פעמיים או שלוש פעמים בשנה. מלבד זה מתקיימות פגישות, לפעמים, פעמיים בחודש לאיזור מסויים. למקומות נידחים לא נוכל למצוא פתרון עמוך הילד הסוטה מן הנורמה על-ידי פתיחת כיתה מיוחדת. יתכן, ונוכל להגיע באזורים מסויים לפתרון על-ידי פתיחת כיתות אזורים, או בתי-ספר אזורים. אבל תמיד יטארו מקומות יישוב מיוחדים עם בעיות קשות של ילדים הסוטים מן הנורמה.

במקרים קשים ביותר, יסגן כסובן בעיות מיוחדות, אשר לרוב דורשות להכניס את הילד למוסד. עד כמה שאפשר אנו מסתדלים להסבע מאפשרות זו, כי אין-להוציא את הילד מהחוג המספחתי, וזאת, לא רק מטעמי חינוך. אבל ברור שהטעם החינוכי צריך להיות המכריע, אלא גם מטעמים אחרים-אין מוסדות מספיקים בארץ. מכל מקום, אנו טואפים להטאיר את הילד בטידת האפשר בסניבתו.

בתי-ספר מיוחדים, או כיתות מיוחדות, לא נוכל לפתוח במקומות נידחים. לפני שלוש שנים ניגסנו לפתרון הסאלה על-ידי סליחת מדריכה למקומות המרוחקים כנגב. התחלנו בכך שם והעברנו את צורת העבודה הזאת למרכז. הצטיון מוכיח שזו יכולה להיות דרך לפתרון הסאלה. המדריכה נוסעת עד כפר-ירוחם ומדריכה את המורים בבעיות הילד הסוטה, בגישה נכונה לבעיה, אף מדריכה את ההורים. זו היא מדריכה רק לתפקיד המיוחד הזה. מלבד זה עובדת מדריכה אחת במרכז הארץ במקום שיטנה מפקחת ל-300 מורים ומדריכה אותם בשיטות העבודה. עובדת אחת שייכת לחינוך המיוחד. היא עובדת בבתי-ספר רגילים ומדריכה לגבי מקרים מיוחדים. לחינוך המיוחד ישנה רק מדריכה אחת בסדרה שלמה.

הכשרת המורים בסמינרים - אחדים מהם כבר הכניסו לתכנית הלימודים את לימודי החינוך המיוחד, או כמקצוע חובה המחייב את כל תלמידי הסמינר, או כמקצוע פקולטטיבי בחוגים. הסמינרים בבית-הכרם ובנתניה הכניסו מקצוע זה כמקצוע פקולטטיבי. סמינר לוינסקי בתל-אביב טרם החל בזה הטנה. הסמינר בחיפה הכניס זאת כמקצוע חובה; כן הדבר בסני סמינרים, האחד ממלכתי והאחר - ממלכתי דתי; וכן הרצאות מספר בסמינר הדתי בתל-אביב ובסמינר ביבנה. עד כמה שהנסיון, ההדרכה והטיפול בילדים הסוטים מן הנורמה הוכיח שהכרחי לתת לכל תלמידי הסמינר את ההכשרה לחינוך מיוחד, כי גומרי הסמינרים יוצאים למקומות נידחים ואינם יודעים מי הוא הילד הסוטה מן הנורמה וכיצד לגשת אליו.

מלבד ההכשרה בסמינרים קיבלו רוב המורים את ההכשרה לחינוך מיוחד, כי אנו בותנים שעורי השתלמות בקורסים הנמסכים במסך כל הטנה. בקורסים אלה מסתתפים לפעמים גם מורי החינוך הרגיל, מדריכי נוער, מדריכים העובדים בעליית-הנוער ובקיבוצים. קורסים אלה מתקיימים בתל-אביב ובחיפה במסך כל הטנה, ובצפון יתר גם בירושלים. וזאת, מלבד קורסים אינדבידואלים בשיתוף עם האוניברסיטה הנערכים בקיץ. אלה הם קורסינו דו-טנתיים.

7.1.1958

סקירה על החינוך הטיוחוד.

ה. ברט:

המורים שלנו עובדים באותם התנאים כמו מורי החינוך הרגיל. אולם, הם מקבלים תוספת למסכורת היסוד בגובה של 10%; ואם הם בעלי הכשרה מספיקה והגיעו לקביעות - הם מקבלים תוספת שניה ובסך-הכל תוספת של 20%. העבודה בחינוך המיוחד קשה יותר ודורשת מסירות רבה מאוד, גישה כיוחדת וקורבנות מסויימים. יש וטווחרים כאן על סיפוק אינטלקטואלי לעומת סיפוק אמוציונלי.

המלמדים

אנו נותנים השנה עוד קורס פרטי למורים/חרטים ולילדים כבדי שמיעה. כל זה ניתן בתל-אביב ומסתתפים בו הרבה יותר מורים מאשר חשבנו. תחילה חשבנו שיסתפרו בקורס כשלושים איש ומסתתפים בו - 60, לא רק מורי חינוך המיוחד, אלא גם מורים רגילים, אנשי חינוך, אנשי מוסיקה ועוד.

תכנית הלימודים עובדה לפני כשלוש שנים לפי קווי יסוד מסויימים. עתה נמצאת התכנית בעבוד חדש על-יסוד הטעק אחרי ביצוע תכנית הלימודים במסך השנתיים.

אם אנו באים לסכם את הבעיות, הרי דרושה הרחבת רשת החינוך המיוחד לכל הילדים הזקוקים לו. אנו אמנם מתקדמים, אבל יש עוד להרחיב. יש להרחיב את הפיקוח וההדרכה וכוונתינו אינם מספיקים לכך. יש להכשיר את המורה הרגיל לעבוד עם ילדים מוסיים טן הנורמה, ובכלל הכנסת אינדיבידואליזציה בעבודתו של המורה. על-ידי כך יקטן הצורך בפתיחת בתי-ספר מיוחדים, כי המורים ילמדו להכין את הילד המיוחד ויתאימו את שיטות העבודה לצרכים הללו. יש להרחיב את עבודת הפסיכולוגים. לשמחתנו, על ידי אגרת הסירותים התעורר רשויות סקומיות גם לשאלת שרות הפסיכולוגים. יש לברר עד כמה הייעוץ והטיפול הפסיכוסופואי שייך לעבודה החינוכית ולא לגופים אחרים. יש להרחיב את ההכשרה המקצועית והטרנס-מקצועית על-ידי לימוד הטלאכה ולימודים אחרים. יש להרחיב את בתי-הספר הכל-יומיים.

שאלה מיוחדת במינה היא שאלת המוסדות הסגורים והפיקוח עליהם. כן יש צורך בסיתוף פעולה בין משרדי המטטלה הטובים. לא אכנס עתה בסקירה כללית בבעיה מיוחדת של בית-ספר לחינוך עיוורים שלא טעט טטעתם עליה.

היו"ר ש. פרסיץ:

אני רוצה להודות לגב' ברט על הרצאתה הטלאה, והמענינת והמעוררת מחטבות רבות ושאלות. אנו

נמטיך בענין זה בטבוע הבא.